

Dış Ticarete Ödeme Şekilleri

Dış Ticarete Ödeme Şekilleri

1. Döviz ve Kambiyo
2. Dış Ticarete Risk Yönetimi
3. Kambiyo Senetleri İle Ödeme
4. Finansman Amaçlı Ödeme - Karşılıklı Ticaret
5. Peşin Ödeme
6. Kabul Kredili Ödeme
7. Mal Mukabili Ödeme (Açık Hesap)
8. Vesaik Mukabili Ödeme
9. Akreditifli Ödeme
10. Banka Ödeme Yükümü

Döviz ve Kambiyo

Döviz: dar anlamda yabancı ülke parasını, geniş anlamda dış ödemelerde kullanılacak araçların tümüdür. Çek, poliçe, bono, tahvil, hisse senedi konvertible para rejimlerinde döviz fonksiyonu görevini görmektedir.

Döviz Kuru: Bir ulusal para biriminin diğer yabancı paralar ile değiştirilme oranını gösterir.

Altın Para Standardı ve Kağıt Para Standardı şeklinde standartlar vardır.

Döviz kuru, serbest kur ve sabit kur uygulamaları şeklindedir. Bu iki uygulamanın farklı şekilleri vardır.

Kambiyo Senetleri İle Ödeme

- Kambiyo senetleri, bono, poliçe ve çekdir. Ülkemiz mevzuatına göre kıymetli evrak hükmündedir.
- Kambiyo senetleri ile ödeme uluslararası ticarete yaygın değildir. Bununla birlikte, kambiyo senetlerinin kullanılmasında herhangi bir engel yoktur.
- Uluslararası ticarete en çok kullanılan kambiyo senedi poliçedir. Poliçe kadar yoğun olmasa da, diğer kambiyo senetlerine de milletlerarası ticarete rastlanmaktadır.

Dış Ticarete Risk Yönetimi

- İhracat bedelinin alınması zaman alabilmekte, bu durum alınacak bedelin enflasyona ve kur dalgalanmalarına karşı korunmasını gerektirmektedir.
- Hedging risk yaratma değil, risk önleme işlemidir.
- Dış ticarete riskler mala ilişkin riskler, ödemeye ilişkin riskler, piyasa riskleridir.
  - Mala ilişkin riskler, sözleşmede yönetilir.
  - Ödemeye ilişkin riskler ödeme sistemleri, akreditif, havale, ülke ve firma istihbaratı, ihracat kredi sigortası ve reinsurance ile yönetilir.
  - Piyasa riski ise hedge ederek yönetilir.

Dış Ticarete Risk Yönetimi

- İhracatçılar, ihracat tutarını forward sözleşme ile TL'ye veya başka bir döviz cinsine sabitleyebilir.
- Vadeli ithalatçılar da aynı şekilde forward işlemi kullanabilir.

En yaygın hedging işlemleri forward, swap, futures ve opsiyondur.

- Swap: Bir vadenin başka bir vade ile değiştirilmesidir.
- Forward: Bir döviz cinsinin anlaşma yapıldığı tarihte belirlenen kurdan alınıp satılmasıdır.
- Option: Belirli bir kıymetin belirli bir tarihte veya öncesinde belirli bir fiyattan alınıp satılmasıdır.
- Futures: Belirli bir kıymetin sabit fiyat üzerinden bir zaman dilimi içinde alınıp satılmasıdır.

Dış Ticarete Finansman Teknikleri

- Faktoring: Vadeli ihracat alacağınızı faktör şirketine belirli bir prim karşılığında devretmeniz ve ödemenizi erken almanızdır.
- Leasing: Gelişmiş ülkelerin yatırım mallarını geliştirmekte olan ülkelerdeki yatırımcılara genelde beş yıl süre ile kiraladığı yöntemdir. Bu yolla ihracat artırılmaya çalışılır.
- Forfaiting: İthal edilen bir yatırım malı bedelinin bu malın ekonomik ömrüne yayılarak taksitlerle ihracatçıya ödenmesidir. Dış ticaretteki payı%1'ler seviyesindedir.

Finansman Amaçlı Ödeme - Karşılıklı Ticaret

- Ödemenin para yerine mal ile yapıldığı ticarete karşılıklı ticaret denilmektedir.
- Şirketler kadar devletler de kullanabilmektedir. Özellikle 2. Dünya Savaşı sırasında kliring uygulamaları yaygın bir şekilde kullanılmaktadır.
- Ülkemizde karşılıklı ticaret terimi kullanılmamakta, takas, bağlı muamele ve offset işlemlerine rastlanmaktadır.
- Ticarete konu değerler arasında eşitlik varsa takas (barter), yoksa bağlı muameleden söz edilebilir.
- Offset anlaşmaları ise genellikle savunma sanayisinde karşılaşılan bir türdür.
- Geri satın almada gelişmiş ülke gelişme yolundaki ülkede fabrika kurar, bedeli karşılığında üretilen ürünleri satın alır.
- YİD ve KÖİ projelerine de son dönemde rastlanmaktadır.

Peşin Ödeme

- Peşin ödeme, ithalatçının peşin ödeme iskontosuna almaya istekli olduğu veya ihracatçının monopol olduğu ortamlarda yaygındır.
- Peşin ödeme için havale, çek, efektif ile ödeme, kredi kartı ile ödeme gibi çok çeşitli yöntemler bulunmaktadır.
- Bazı durumlarda ihracatçı için prefinansman kredisi kullanımı mümkündür. Bu sayede ihracatçı için düşük maliyetli finansman sağlanır.

Vesaik Mukabili Ödeme

- Vesaik mukabili ödeme, satıcının alıcıya malları sevk edecek kadar güvendiği ancak malları alıcının mülkiyetine devretmeden önce ödemeyi garanti altına almak istediği hallerde başvurulur.
- Risk satıcının üstündedir. Alıcı güvencedir. Alıcı, belgeleri inceleyip sipariş şartlarına uygun olduğunu görmeden ödeme yapmayacaktır.
- Satıcı, alıcıyı tanıyorsa vesaik mukabili ödeme yöntemini tercih etmelidir.
- Basit ve ucuzdur. Yaygın bir kullanımı vardır. Alıcının ödeme yapmama durumunda iki tarafın bankası için de üstlenilmiş risk bulunmamaktadır.
- Satıcının bankasına vereceği tahsil emrinde alıcının malı teslim almasını sağlayacak vesaikin görüldüğünde ödenmesi veya poliçenin kabul edilmesi mukabilinde alıcıya teslim edileceği belirtilir.
- Tahsil emrinde ayrıca ödemenin yapılmaması veya poliçenin kabul edilmemesi durumunda yapılacak işlemler, faiz, komisyon, vb. masrafların kime ait olacağı ve alıcıdan tahsil edilecek mal bedelinin ne şekilde satıcıya ödeneceği belirtilir.

Vesaik Mukabili Ödeme

- Aksi kararlaştırılmadıkça vesaik mukabili ödemede mal bedelinin tahsiline ilişkin MTO'nun Tahsiller İçin Yeknesak Kurallar (URC-522) uygulanır.
- Vesaik mukabili ödemede satıcı, malları sevk ederek alıcı üzerine bir poliçe çeker, sevkettiği mallara ilişkin vesaiki buna iliştirerek bankası aracılığıyla satıcının bankasına gönderir. Satıcı ve alıcı arasında aracı ve mutemed olarak hareket eden banka, satıcının talimatına dayanarak malın yüklendiğini ve hizmetin yerine getirildiğini gösteren vesaiki alıcıya ibraz eder ve ödeme veya poliçenin kabulü karşısında teslim eder.
- Vesaik görüldüğünde ödemeli ise, ibraz bankası, ödeme için ibrazı gecikmeden yapmalıdır.
- Poliçe kabulü karşılığında vesaikin teslimi genelde vadeli satışlarda satıcının göndermiş olduğu poliçeyi alıcının "Kabul edilmiştir." şeklinde imzasıyla olur. Banka, vadesi geldiğinde alıcıya ibraz eder. Ödenmeme durumunda protesto edilip edilmeyeceği belirtilmiş olmalıdır.
- Alıcı, vesaiki bedeli ileri bir tarihte ödeyeceğini taahhüt ederek de alabilir.
- Alıcının bankasının teminat mektubu ile garanti verdiği ve alıcının ödemeyi yapmaması durumunda bzdurum olacak uygulamalar da vardır.

Mal Mukabili Ödeme

- İthalatçının satın aldığı malın bedelinin o malın satış sözleşmesinde belirtilen yere varmasını takiben ödenmesidir.
- Sevk vesaiki alıcı adına düzenlenmekte ve orjinal evraklar genelde malla beraber alıcıya gönderilmektedir. Bankaya ise vesaik suretleri verilmekte ve bilgi edinilmesi ve mal bedeli geldiğinde irtibatlandırılması sağlanmaktadır.
- İthalatçıya güven esasına dayanan bu ödeme yöntemi, peşin ödemenin tersidir.
- Çokuluslu şirketler şubeleri arasına veya ithalatçı ülkede satıcının bir şubesinin bulunması halinde de bu yöntem kullanılır.
- Satıcı, istemesi durumunda alıcının bankasından ödeme garantisi talep edebilir. Buna kabul kredili mal mukabili denir.
- Bu tür ödeme yönteminde bankanın rolü sadece mal bedelinin bir hesaptan diğerine aktarılması ile sınırlı olduğundan masraflar çok düşüktür.

Kabul Kredili Ödeme

- Mal bedelinin ödenmesinin malın gönderilmesinden belli bir süre sonra bırakılmasıdır.
- Alıcıya vade tanınmıştır. Vade sınırına genelde ihracatçı ülkeler sınır getirmiştir.
- Kabul kredili ödeme yoluyla ihracat ve ithalat işlemlerinin akreditifli, vesaik mukabili ve mal mukabili ödeme olmak üzere üç değişik şekilde yapılması mümkündür.
- İhracatçı banka aracılığıyla alıcıya bir poliçe gönderir ve alıcı bu poliçeyi "kabul edildi" diyerek imzalar ve vadesi geldiğinde alıcıya ibraz edilen poliçe neticesinde alıcı ödemekle yükümlü olur.

Akreditifli Ödeme

- Akreditif güvene değil, önleme dayanır.
- Ticaretin FİFA'sı ICC'nin kendi akademisi de var. Oradan da eğitimler alınabilir.
- Teknoloji akreditifi öldürür mü, öldürmez mi? tartışmaları yapılıyor. Öldürmez.
- UCP 600: Akreditifleri düzenler.
- Dünya ticaretinde genelde %80'lere ulaşacak şekilde mal mukabili ödeme kullanılır. Destekleyici belgeler istenebilir ama genel bağlamda güvensizdir.
- Vesaik mukabili dünya ticaretinde %1,5 kullanılır. TR'de ise %25. Bu da risklidir. Belgeler malı temsil eder. Belgeler bankadadır ama ödeneceğine ilişkin güvence yoktur.
- Dünya ticaretindeki payı %12 civarında. En çok ses getiren akreditif. Akreditif üzerinden herkes birbirinin üzerinden geçinmeye çalışıyor.
- Akreditif ise geri döndürülemez ve değiştirilemez. Açılmış akreditifi satıcı istemediği sürece değiştiremezsiniz. Satıcı sorumluluğunu yerine getirirse parasını alır.
- Akreditif satıcıya ulaştığında açılmış sayılır.

Akreditifli Ödeme

- Akreditifli ödemede belgeleri bankaya tam teslim etmeniz gerekir. Aksi takdirde banka rezerv koyar. Rezerv konulduğunda ise akreditif ortadan kalkar.
- Teyitli akreditif, dünyanın en güvenli ödeme yöntemidir. Teyitli akreditifte iki banka UCP 600 ve akreditifte şartları yerine getirdiğinizde ödememize garanti verir.
- Akreditifte isim tam olmalıdır. LTD gibi kısaltmalar olabilir ama asıl isim tam olmalıdır. Harf bile değişse sıkıntı çıkar.

Akreditif Türleri

- Dönülebilir Akreditif/Dönülemez Akreditif
- Teyitli Akreditif/Teyitsiz Akreditif
- Basit Akreditif/Rotatif Akreditif
- Devredilebilir Akreditif/Devredilemez Akreditif
- Kırmızı Şartlı Akreditif/Yeşil Şartlı Akreditif
- Temiz Akreditif/Kirli Akreditif

Banka Ödeme Yükümü - Bank Payment Obligation (BYÖ veya BPO)

- Dış ticaret her yıl %10 artmakta, bankalar bu büyümeden yeterince pay alamamakta.
- Uluslararası ticaretin kabaca %80'i peşin veya mal mukabili yapılmaktadır. Yalnızca %12'si akreditifli yapılmaktadır.
- BÖY, bankaların payını artırmak amacıyla 2013 yılında hayata geçirilmiştir.
- Akreditif gibi görülmekte ama akreditif değildir.
- MTO'nun SWIFT ile imzaladığı anlaşma ile SWIFT Trade Service Utility hayata geçmiştir.

Banka Ödeme Yükümü - Bank Payment Obligation (BYÖ veya BPO)

- Akreditif en güvenli ödeme şekli ama belgeye bağımlılık ve bürokrasi çok.
- BPO, bu zaafiyetleri gidermek amacıyla ortaya çıkmıştır.
- BPO, hızlı, kağıtsız ve otomatik ortamda yapılır.
- BPO da akreditif gibi alıcı ile satıcı arasındaki temel ilişkiden bağımsızdır.
- Bankalar, ISO 20022'ye tabi olacak şekilde Trade Service Utility'i kurmaktadır. Kurulan veritabanında akreditife benzer şekilde alıcı ve satıcı arasındaki temel ilişkiden bağımsız şekilde verilerin birbiri ile uyumu halinde banka ödemeyi gerçekleştirecektir.

Banka Ödeme Yükümlüğünde İşlem Akışı

1. Adım: Alıcı, satıcıya sipariş gönderir.
2. Alıcı, asgari sipariş bilgilerini ve BÖY şartlarını bankasına bildirir.
3. Satıcı, sipariş bilgilerini ve BÖY şartlarını bankasına teyit eder.
4. Satıcı, sözleşme konusu emtiayı varış yerine sevk eder.
5. Satıcı, taşıma belgesi ve fatura bilgilerini bankasına teslim eder. Banka, teslim aldığı bilgileri işlem eşleştirme uygulamasına gönderir.
6. Alıcı, bankasından eşleşme raporu alır.
7. Satıcının bankası, başarılı eşleşme konusunda satıcıya bilgi verir.
8. Satıcı, malı çekebilmesi için kağıt belgeleri doğrudan alıcıya gönderir.
9. Alıcının bankası vadesinde alıcının hesabını borçlandırır, paraları satıcının bankasına gönderir. Satıcının bankası da satıcıya ödemeyi yapar.

Bölüm Sonu

Teşekkürler